

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКА ГУМАНІтарНА СПІВПРАЦЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті досліджуються сучасний стан та перспективи гуманітарної співпраці України та Польщі на тлі повномасштабної агресії Росії. Зазначено необхідність формування єдиного україно-польського культурно-інформаційного простору як інструменту протидії російському експансіоністсько-імперському простору в перебігу когнітивної війни. Автор також відзначає, що окрім помітного посилення співпраці Києва та Варшави у воєнно-політичній, військово-технічній, економічній та фінансовій сферах, гуманітарна співпраця країн-сусідів стане одним із драйверів європейської інтеграції України. Дослідження підтверджує взаємне зростання зацікавленості вивчення мов, культур, традицій українського та польського народів, активізацію співпраці в освітній діяльності та медіасферах, розвиток культурної й публічної дипломатії.

Ключові слова: Україна, Польща, україно-польські відносини, євроінтеграція, гуманітарна сфера, медіа, культура, освіта

Україна та Польща — дві європейські держави середньої величини, з огляду на суспільно-економічний та військовий потенціал, мають стратегічне значення для регіону Центральної Європи (ЦЄ). Посилення суб'єктності ЦЄ, яка б ґрунтувалася на європейських традиціях і культурі, відповідає інтересам двох сусідніх держав, зокрема, і в сфері безпеки [1]. Спільний українсько-польський кордон довжиною в 535 км, після широкомасштабного вторгнення російських регулярних військ 24 лютого 2022 року, став основними воротами України на Захід, через які пройшли мільйони біженців, гуманітарна та військова допомога союзників, значна частина українського експорту. Кооперація двох держав на тлі агресії Кремля, чіткий євроатлантичний та євроінтеграційний рух України створюють передумови для посилення взаємного впливу на політичне та культурне життя України та Польщі. Розвиток стратегічних двосторонніх відносин між державами також буде залежати від рівня обізнаності українського та польського суспільства щодо соціально-культурних цінностей і традицій обох націй, розуміння того, що є віссю їх ідентичності. Національні медіа, культура та освіта, їх взаємопроникнення й вплив, а також політична комунікація стануть визначальним фактором розвитку всіх інститутів сучасного українського та польського суспільства.

Мета статті — дати оцінку сучасним україно-польським відносинам у гуманітарній сфері та окреслити підвалини для формування єдиного культурно-інформаційного простору для втілення стратегічних комунікацій, який стане потужним інструментом протидії російському експансіоністсько-імперському простору в перебігу когнітивної війни. Об'єктами дослідження стали україно-польські проекти в сферах освіти, культури, мистецтва, медіа та комунікацій.

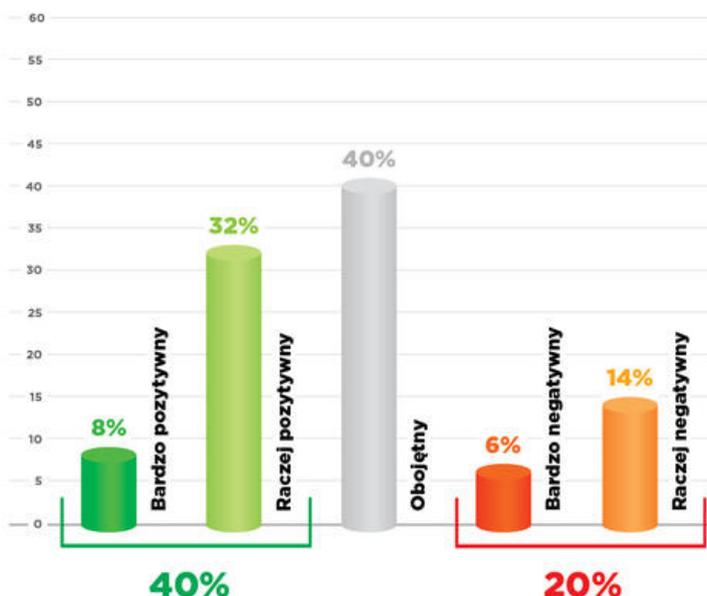
У своєму дослідженні автор послуговувався інформаційними, статистичними та аналітичними матеріалами, які опубліковані у засобах масової інформації України та Польщі, а також результатами соціологічних досліджень, проведеними як польськими, так і українськими агенціями та інститутами на замовлення відповідних фондів, урядових і громадських організацій. Загалом, як зазначає *Л.Адамський*, на тлі неспровокованої російської агресії проти України, серед українців помітно збільшується інтерес та зростає попит на пізнання польської культури. Також інтенсифікуються культурні зв'язки Україна-Польща. Так, за результатами опитування української громадської думки щодо польської культури соціологічної служби Info Sapiens та Центру Мєрошевського з'ясувалося, що для громадян України, які на момент опитування не перебували на тимчасово окупованих Росією територіях, найбільш привабливою та цікавою серед європейських культур видається саме польська, а вже після неї, йде німецька, англійська, французька та італійська. Польський історик зауважує, що і до широкомасштабного нападу РФ низка досліджень, проведених в Україні, свідчили про високу прихильність та сприйняття польської нації. Але, якщо до війни відсоток позитивного ставлення українців до Польщі складав 50-55 % із наявністю великої кількості байдужих, то станом на жовтень-листопад 2022 року картина зазнала кардинальних змін. Наслідком поглиблення військово-політичної, економічної та гуманітарної співпраці Києва та Варшави стало різко зростати число українців, які позитивно сприймають образ Польщі та поляків — 86 %, і лише для 0,5 % респондентів сусідня країна викликає негативні емоції та несприйняття. Також 72 % українців погоджуються з твердженням про те, що саме поляки наразі є найближчими сусідами серед країн Європейського Союзу. *Л. Адамський* пояснює це впливом війни, масштабною допомогою з боку Польщі, знайомством із Польщею та польською культурою, і, як наслідок, — «на наших очах відбувається процес зближення поляків та українців» [2].

Наслідком російсько-української війни стала міграційна криза в ЄС — один з інструментів гібридного впливу Кремля на країни цивілізованого Заходу, і, зокрема, Польщу та Литву. Саме таку «зброю» — нелегальних мігрантів із гарячих точок Близького Сходу — використовував диктаторський тандем Лукашенка-Путіна наприкінці 2021 року, намагаючись прорвати білорусько-польський кордон та, на думку *Є.Маєди*, змусити ЄС піти на поступки щодо зняття санкцій із Москви та Мінська, прискорення запуску «Північного потоку-2», легалізації угруповань «ДНР» та «ЛНР» на окупованій частині українського Донбасу та визнання Євросоюзом анексії українського Криму Росією [3].

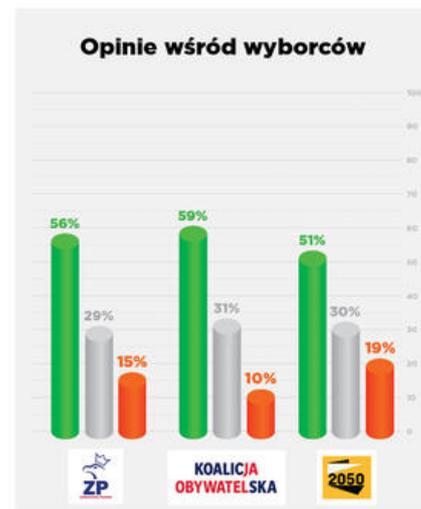
Однак Кремль не досяг бажаного результату ні в 2021 році у Білорусі, ні після неспровокованого нападу на Україну в лютому 2022 року. Польща, прийнявши мільйони українців, за словами *М. Моравецького*, стала для всього світу взірцем гостинності та підтримки біженців. Прикметно, що незважаючи на ускладнену економічну ситуацію, яка пов'язана з наслідками російсько-української війни, відносини між поляками та українцями залишаються добрими чи навіть дуже добрими. Тенденція до подальшого розвитку та поглиблення як у

політичній, економічній, так і гуманітарній сферах, підтверджується соціологічним дослідженням студії Social Changes на замовлення порталу wPolityce.pl. Респондентів, громадян Польщі, запитали, яке ставлення до іммігрантів та біженців із України домінує у їхньому найближчому оточенні? За результатами дослідження, 40% респондентів заявили про «дуже позитивне» або «швидше позитивне» ставлення, 20% - обирали відповідь «дуже негативно» або «досить негативно» і 40% - заявили про «байдуже» ставлення до українських біженців серед найближчого оточення опитаних [4]. Очевидно, що останній показник варто розглядати як потенційний ресурс для формування цільової аудиторії та агітації щодо розвитку проукраїнських поглядів у польському суспільстві.

Jaki jest stosunek do imigrantów i uchodźców z Ukrainy w Pani/Pana najbliższym otoczeniu?

wPolityce.pl

Zródło: Social Changes

Джерело: wpolityce.pl

Результати досліджень та загалом вектор розвитку україно-польських відносин вказують на необхідність двох сусідніх держав, користуючись історичною нагодою, будувати на всіх рівнях постійний бастион проти російського імперіалізму. При цьому не викликає сумніву, що влада в РФ намагалася, намагається і намагатиметься розпалювати конфлікти між поляками та українцями, між Польщею та Україною, як на культурно-побутовому рівні, так і на рівні політичному. Для нейтралізації кремлівських імперських нарративів, які Росія активно використовує, підживлюючи подібні конфлікти, варто надати україно-польській гуманітарній співпраці додаткового імпульсу.

Україно-польські взаємини переживають чергове історичне випробування на міцність на тлі неспровокованої та протизаконної російської агресії. Глибока безпекова криза в Європі, спровокована російською загарбницькою війною та геноцидом українського народу, робить другорядними низку питань україно-польських стосунків, які до 24 лютого 2022 року помітно охолоджували партнерство між двома країнами. Наразі можемо стверджувати, що політика Варшави щодо Києва еволюціонувала від слів голови партії PiS *Я. Качинського* про те, що «Україна з Бандерою в Європу не ввійде» [5], до запевнень президента Польщі *А. Дуди* у допомозі Україні в її європейській та євроатлантичній інтеграції, адже «українці — частина західної спільноти, частина західного суспільства», отже, заслуговують стати «учасниками та мешканцями західної зони безпеки, членами ЄС, членами НАТО» [6]. «Українці власною кров'ю підписують свій вступ до вільного світу. Захід не може сприймати це легко... Ми хочемо разом розвиватися в нашій частині Європи і хочемо тут разом будувати якомога кращі умови для життя... Україна є скарбницею на наступні десятиліття розвитку для нашої частини Європи... а також для всього ЄС», - окреслив *А. Дуда* спільне майбутнє України та Польщі в складі Європейського Союзу [7].

Економічна та військово-політична сфери співпраці України та Польщі, очевидно, є тим фундаментом, на якому будуватимуться нові відносини двох країн у субрегіоні ЄС. Зокрема, Київ та Варшава активно використовують в якості інструментарію для отримання швидких результатів, так звані, малі регіональні альянси та союзи: «Люблінський трикутник» (Україна, Польща Литва), який має сприяти політичному, економічному, соціальному і навіть культурному діалогу між країнами; «Асоційоване тріо» (Україна-Грузія-Молдова), покликане наближати вступ України в НАТО та ЄС; україно-турецька «Квадрига» — формат 2+2, на рівні міністрів закордонних справ і міністрів оборони України й Туреччини. Формат «малих альянсів» закріплено у 2021 році в Стратегії зовнішньополітичної діяльності України. Це досить дієві механізми, які спрямовані на створення поясу безпеки для України та загалом для регіону між Балтійським і Чорним морями [8].

Стратегічним у безпековій площині є також альянс України, Польщі та Великої Британії. Для Лондона, столиці ядерної держави та члена НАТО, Росія визначена як головна загроза. У цьому контексті та враховуючи бажання Сполученого Королівства бути конкурентоспроможними на геополітичній карті світу після виходу з ЄС, британська влада займає лідерські позиції у протистоянні гібридним загрозам РФ, шляхом всебічної підтримки у

розбудові Збройних сил України та фінансової спроможності української держави. Для Польщі цей союз є черговою нагодою посилити свої позиції всередині ЄС та укріпити безпеку в регіоні. Особливо на тлі активної присутності російських військ у Білорусі та війни РФ в Україні.

Директор Інституту зовнішньополітичних досліджень, професор *Г. Перепелиця* наголошує, що тренд на малі регіональні союзи, зокрема, й оборонні, продиктований особливостями системи безпеки, яка сформувалася після завершення Холодної війни. Світ із двополюсного став багатополлярним, безпекові інструменти, у тому числі й НАТО, стають усе менш ефективними, а на зміну їм приходять невеликі союзи: «Цей союз уникає труднощів, пов'язаних із рішеннями НАТО. Адже ми розуміємо: навіть якщо більшість країн підтримує членство України в НАТО, то Угорщина і Німеччина кістками ляжуть, аби ми не були членом альянсу. А потрібний союз дає нам можливість зміцнювати оборону, отримувати міжнародну дипломатичну підтримку, зброю і воєнну допомогу» [9].

Формат «малих альянсів» знайшов підтримку і в українському суспільстві. Так, за результатами загальнонаціонального опитування у січні 2023 року, 85% українців підтримали ідею створення військово-політичного союзу в складі України, Польщі та Великої Британії, а 80% опитаних позитивно ставляться до ідеї створення військово-політичного союзу в складі України, Польщі та Литви. Загалом, створення безпекових альянсів зі згаданими європейськими країнами високо підтримуються у всіх регіональних, вікових та майнових групах. Крім того, спостерігається тверда підтримка європейської та євроатлантичної інтеграції України: 87% опитаних підтримали б вступ України до ЄС у разі проведення референдуму, а підтримка вступу України в НАТО стала найвищою за історію спостережень: на референдумі цю ініціативу підтримали б 86% українців [10].

Отже, безпекова компонента європейської та євроатлантичної інтеграції України, на тлі російської агресії на перетині 2022-23 рр, отримала чи не найвищу підтримку громадянського суспільства з часу всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 року та проголошення незалежності України. Тоді 90% виборців дали стверджуючу відповідь на запитання: «Чи підтверджуєте Ви Акт проголошення незалежності України?». Прикметно, що першою країною, яка визнала незалежність України, стала сусідня Польща, потім Канада, Литва та Латвія [11]. Є всі підстави вважати, що Україна та Польща, а також країни Балтії, в найближчій перспективі формуватимуть східний фланг НАТО (незалежно від приєднання чи не приєднання України до Альянсу), що протистоятиме загрози з боку РФ.

Втім, успішне відновлення суверенітету та територіальної цілісності України, членство в НАТО та ЄС залежать не тільки від рівня розвитку, підготовки та інтегрованості Збройних сил України в євроатлантичну та світову архітектуру безпеки, а й співпраці між громадянськими суспільствами України та країн Європи, і, перш за все, — Польщі. В умовах війни Варшава на законодавчому рівні привірнула статус українців у Польщі до статусу поляків, що спростило доступ українських біженців до якісного медичного обслуговування, отримання грошової допомоги, можливості винаймати житло та влаштовуватися на роботу. В березні 2022 року ухвалено Закон «Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї країни», згідно якого українцям, які опинилися на території Польщі внаслідок війни, було забезпечено державні гарантії та захист у таких обсягах, які фактично урівнювали їх у правах із громадянами Польщі, хіба що за виключенням права обирати та бути обраними до представницьких органів. 5 травня 2022 року президент Польщі *А. Дуда* сказав, що Україна «на десятиліття, а, може, дай Боже, на століття, братська для Польщі держава», і що між Польщею та Україною не буде більше кордону [12].

Згодом Верховна Рада України прийняла Закон «Про встановлення додаткових правових та соціальних гарантій для громадян Республіки Польща, які перебувають на території України», який став відповіддю на польську гостинність. Так, поляки отримали право на законних підставах перебувати в Україні протягом 18 місяців, доступ до освіти, безоплатних медичних послуг, працевлаштування, соціальну допомогу тощо [13].

Як вважає *С. Липовецький*, теперішня об'ємна польська допомога Україні та повернення Варшави до ролі «адвоката України» в ЄС, є абсолютно щирими діями, які обумовлені формулою *Є. Гедройця* про те, що «Без вільної України не буде вільної Польщі!». Також актуалізувалося гасло «За нашу та вашу свободу!». Показово, що на початку нападу РФ, коли Київ масово покидали західні дипломати, посол Польщі *Б. Ціхоцький* залишився в столиці України. Агресія Кремля переключила увагу Польщі зі спірної історії на актуальне сьогодення та перспективне майбутнє в рамках того ж проекту «Міжмор'я». Наразі польські та українські політики мають історичний шанс створити міцний міждержавний союз, а не послідовно псувати стосунки на догоду внутрішній політичній кон'юктурі [14].

Уникнути чергового сповзання, в більшості випадків, штучно створені непорозуміння чи конфлікти, особливо на історичній основі між народами України та Польщі, дозволить краще пізнати одне одного на рівні гуманітарної співпраці — в сферах освіти, мистецтва, культури, медіа тощо. Можемо припустити, що умовна «полонізація України» та «українізація Польщі» в межах розбудови демократичних суспільств двох держав здатні створити той гуманітарний фундамент, який у майбутньому не дозволить українським та польським політичним діячам, а тим більше російській пропаганді, спекулювати на чутливих моментах спільної історії. Тим більше, як вже зазначалося вище, в умовах російсько-української війни спостерігається зацікавленість у розвитку культурної дипломатії як з боку поляків, так і з української сторони. В цьому контексті варто визначити наявний базис, який дозволить визначити й оцінити перспективи україно-польської гуманітарної співпраці.

Серед українців існує великий попит на пізнання як самої країни Польщі, так і польської культури. За даними Центру Мерошевського, 56% українців декларують інтерес до польської культури (книги, кіно), 27% опитаних українців, зокрема, зазначили, що почали більше пізнавати польську культуру після широкомасштабного вторгнення РФ, а 34% респондентів зазначили, що їх більше став цікавити відпочинок і туризм у Польщі, а 36% почали частіше купувати товари польського походження. Водночас українці вказують на недостатню кількість польських фільмів і серіалів на українському телебаченні - цю тезу підтримують 74% опитаних. Крім того, 55% українців дотримуються тієї думки, що в школах України занадто мало розповідають учням про польську культуру.

Як наслідок, обізнаність у польській культурі серед населення України досить помірною. Так, 51% українців не можуть назвати жодного відомого поляка. Серед діячів польської культури, які вже закінчили своє земне життя, «найбільш упізнаваним є *Фридерик Шопен* (81%), далі йдуть *Адам Міцкевич* (32% при 44% у Києві та 41% у

Галичині) та *Генрик Сенкевич* (18%; 25% у Києві). Крім того, 15% українців правильно відповіли, хто такий *Станіслав Лем*, 8% українців – хто такий *Анджей Вайда* (12% у Галичині), 3,5% – хто такий *Чеслав Мілош* (7% у Києві) і 2% – хто такий *Станіслав Монюшко*. Натомість серед сучасних митців *Ежи Гофмана* правильно розпізнали 24% українців, на другому місці – *Роман Полянський* (17%, при цьому в Галичині – 23%, у Києві – 26%), далі йдуть *Агнешка Голланд* (4%, при 8% у Галичині) та *Ольга Токарчук* (2%)» [15].

Загалом історик *Л. Адамський* припускає, що населення України, на тлі війни з Росією, не заперечуватиме щодо поступової заміни російської культури, яка сьогодні на державному рівні інтенсивно викоринюється з українського простору, польською культурою. Так, 69% українців підтримали б ідею замінити в навчальних програмах твори *А.Пушкіна* творами *А.Міцкевича*, 22% – були б проти такого «обміну». За оцінками польського історика, наразі «кількість українців, що декларують відчуття близькості до польської культури, винятково велика. Водночас існує значний попит на поглиблення культурних зв'язків між Україною та Польщею, а також на реєстрацію польської культурної продукції. Переважання позитивних асоціацій із ранньомодерною добою над негативними та значний рівень інтерналізації спадщини Речі Посполитої є добрим знаком як для історичного діалогу, так і для подальшого зміцнення зв'язків між двома країнами та двома народами» [16].

У культурному контексті варто відзначити діяльність «Українського інституту» (УІ), державної організації, місія якої полягає у зміцненні міжнародної і внутрішньої суб'єктивності України засобами культурної дипломатії. Інститут підпорядковується Міністерству закордонних справ і має широкий спектр завдань, серед яких підвищення уваги про Україну за кордоном, присутність українських нарративів у міжнародному інформаційному полі, забезпечення участі України в заходах й проєктах у галузі культури, освіти, науки, креативних індустрій (літератури, візуального, сценічного мистецтва, архітектури, нових медіа тощо), популяризація української мови та культури за кордоном. Для їх виконання УІ організовує й підтримує різноманітні заходи та проєкти культурної дипломатії (фестивалі, театральні покази, кінопокази, концерти, конкурси, презентації, освітні заходи, ярмарки тощо) як в Україні, так і за кордоном [17].

Показовим є також заснування «пілотного» представництва «Українського інституту» у Польщі, що дозволить випробувати ефективність моделі та поширити досвід на інші країни. Адже стратегічно географія діяльності УІ в середньостроковій перспективі передбачає охоплення близько 20 країн [18].

Серед здобутків УІ на польському треку можна відзначити: вихід у Варшаві спеціального видання найбільшого та найстарішого польського джазового журналу «Jazz Forum» — присвячене українській джазовій сцені. Спільно з «Українським інститутом» уперше іноземною мовою опублікували статтю про історію джазу в Україні, стан індустрії загалом, а також найкращі альбоми за останні роки; проведення єдиного у Польщі повномасштабного фестивалю українського кіно та культури «UKRAINA! Festival Filmowy»; читання сучасних польських драм у перекладі українською мовою; запуск інтерактивної аудіопрогулянки у Вроцлаві «Звук безпечного дотику», який містить короткі тексти дев'яти українських драматургинь і драматургів про відчуття «безпеки» під час карантинних обмежень у розпал пандемії COVID-19 тощо [19].

Не менш важливу роль у процесах гуманітарної співпраці між Україною та Польщею відігравали та відіграють громадські організації (ГО) проєвропейського спрямування: ПАУСІ, Фонд «Освіта для демократії», Фонд імені Казимира Пуласького, Фонд імені Стефана Баторія, Інститут Східних Ініціатив, Польський фонд імені Роберта Шумана, Європейський інститут для демократії, Фондація розвитку інформаційного суспільства (FRSI). Такі організації опікуються освітніми програмами щодо поширення ідей демократії, розвитку міжнародних відносин, культурної, суспільної і політичної співпраці між двома країнами, доступу до інформації про Європейський Союз. Окремі ГО, такі як Спілка поляків України, Федерація польських організацій в Україні, Об'єднання поляків «Полонія», Польський інститут у Києві, Союз поляків «Білий орел» налагоджують відносини українців із поляками, встановлюють різноманітні етносоціальні контакти, організовують курси вивчення польської мови, історії, культури та традицій, надають консультативні послуги, організовують поїздки української молоді до Польщі тощо [20].

В умовах російської агресії помітно активізувалася співпраця України та Польщі в сфері кіномистецтва. Яскравим прикладом такої кооперації стала історична драма «Щедрик» режисерки *О. Моргунець-Ісаєнко*. Кінострічка розповідає про життя української, польської та єврейської родин під час двох окупацій – радянської (СРСР) та нацистської Німеччини. Прикметно, що образ польської родини втілили саме носії мови — актори з Польщі. «Щедрик» показали на багатьох фестивалях, і найбільш неочікувано став перший приз на фестивалі жіночого кіно в Нігерії. Особливість картини в тому, що вона чітко показує природу стосунків українців та росіян, українців і поляків та пояснює, чому україно-польська гуманітарна співпраця має широкий перспективи [21].

До того ж після всесвітньої прем'єри стрічки у Варшаві в Палаці культури та науки, місцеві організатори назавжди відмовились проводити фестиваль російського кіно, адже «Щедрик» передає історичний контекст розуміння того, що відбувається наразі в україно-російських відносинах. Зацікавленість у прокаті «Щедрика» виявили Польща, Литва та Латвія. Один із британських університетів зголосився придбати фільм для своєї бібліотеки як історичну стрічку українського кінематографа [22].

Варта уваги і програма «Польсько-українські кіноініціативи», яку співфінансує Польський інститут кіно за ідейної підтримки директора *Р. Шмігульського*. Так, в межах програми знаходять фінансову підтримку спільні проєкти польських та українських продюсерів і творців, а також колективи, які створюють польсько-українські фільми, та люди, які займаються популяризацією українського кіно і, за його допомогою, розбудовують польсько-українські зв'язки. Крім того, за підтримки польської сторони проходять майстер-класи з дубляжу, фестиваль «Ми з вами, ви з нами», огляд «Чілдрен Кінофест», зустрічі з українським жіночим кіно, а також у Польському інституті кіно відкрито офіс для кінематографістів із України [23].

Що стосується освітньої та наукової сфер, то фахівці у цій галузі чітко усвідомлюють її окремішню роль та актуалізують це питання на рівні держави та суспільства. Адже європейська інтеграція неможлива без реформування освітнього процесу й створення можливостей отримання освіти українцями в Польщі, а поляками – в Україні. Загалом держава, в контексті набуття членства в ЄС, приділяє особливу увагу вивченню мов країн-сусідів, насамперед, польської мови. Для цього, до прикладу, Уряд України в січні 2023 року заявив про можливість включення польської мови до переліку навчальних предметів, із яких буде проводитися зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО). Водночас Польща також готова включити вивчення української мови як іноземної

до переліку навчальних дисциплін. На початку 2023 року в Міністерстві освіти і науки України розглядали алгоритм визнання та зарахування результатів *Egzamin maturalny* (польська матура) під час вступу громадян Польщі до українських навчальних закладів [24].

Питання розвитку польської мови в Україні є досить цікавим, якщо брати до уваги ті ж підсумки всеукраїнського перепису населення 2001 року про кількість та склад населення [25]. За твердженням *Є. Білоножка*, з понад 145 тис. українських поляків, лише 18 тис. вважали польську мову рідною, тоді як понад 100 тис. етнічних поляків, тобто 71% української Полонії, рідною мовою називали українську [26]. Очевидно, що з 2001 року ситуація змінилася – частина поляків репатріювалася, отримавши Карту поляка, частина остаточно асимілювалася, а частина – закінчили своє земне життя. Лише новий перепис населення України здатен внести статистичну ясність щодо чисельності польської національної меншини та її поглядів на те, яку мову вона вважає рідною. Втім зближення України та Польщі, спільне бачення існування в межах ЄС та НАТО, перспективи економічної, військово-політичної та гуманітарної співпраці створюють умови для обопільного вивчення та використання польської та української мови. Тому освітні україно-польські проекти будуть надзвичайно актуальними в короткостроковій та середньостроковій перспективі.

Про популярність польської мови серед українців свідчать і результати соціологічного дослідження «Поляки та українці в щоденних контактах», проведеного польською компанією MASMI та українською Info Sapiens у 2021 році. За даними опитування, «майже третина (28%) опитаних українців зазначили, що володіють польською мовою. Близько третини респондентів, незалежно від вікової групи та статі, говорять польською мовою на середньому рівні, 10% знають мову добре, 30% - погано, а 27% - дуже погано. Водночас лише 12% польських респондентів заявили, що знають українську мову хоча б на базовому рівні. При цьому з тих, хто володіє українською мовою, 14% заявили про середній або високий рівень володіння, а решта (86%) має базові знання» [27]. Таким чином, перед владою та освітянами обох країн стоїть завдання покращити ситуацію з вивченням української та польської мов у контексті євроатлантичної інтеграції України, адже це відповідає національним інтересам як Києва, так і Варшави.

В Україні у 2018 році працювало 6 шкіл із польською мовою навчання: у Львові, в Городку Хмельницької області, селах Лановичі, Стрілецьке та у Мостиська Львівської області. Ще у 5 школах – у Шепетівці, Івано-Франківську, Кам'янці-Подільському, Житомирі та Довбиші працювали класи з польською мовою навчання. За даними Об'єднання польських вчителів, в Україні працює ще понад 60 шкіл, у яких польську мову вивчали на рівні іноземної. Також в Україні є кілька десятків освітніх установ, де польську мову вивчають під час факультативних занять, є суботні та недільні школи польської мови, пункти навчання в польських організаціях і парафіях, також курси з польської мови проводять у вищих навчальних закладах. Наприклад, польську вивчають в Українсько-польському центрі освіти, науки і культури при Кременчуцькому національному університеті імені Михайла Остроградського [28, 29].

Вагомий поштовх до вивчення польської мови серед українських дітей молодшого та шкільного віку відбувся, імовірно, після початку широкомасштабної агресії РФ та хвилі міграції українських біженців. Сотні тисяч українських жінок та дітей знайшли прихисток у Польщі. За даними міністра освіти і науки Польщі *П. Чарнека*, в 2022 році освітній сектор країни прийняв 200 тис. українських дітей. Водночас потенційно польська школа та дитячі садки готові були прийняти більше 400 тис. дітей [30]. Очевидно, що після відновлення територіальної цілісності та суверенітету України, першочерговим завданням влади буде створити умови для повернення більшості біженців та їх дітей з подальшою їх інтеграцією в освітній процес зі збереженням вивчення польської мови.

Для розвитку повномасштабної співпраці між Україною та Польщею, зокрема, і в гуманітарній сфері, варто також розпочати та поглибити спільну роботу в медіапросторі. Як вважає *Є. Магда*, двостороннім відносинам сусідніх країн піде на користь поява та розвиток засобів масових комунікацій (ЗМК), на сторінках якого формуватимуться спільні політичні, економічні, гуманітарні інтереси та обговорюватимуться шляхи їх реалізації. Наразі завдання для обох країн — сформувати спільний центральноєвропейський наратив, який міг би стати дієвою альтернативою імперському наративу Росії [31]. Однак поки що такого спільного інформаційного майданчика не створено.

Втім провідні польські медіа намагаються бути присутніми в інформаційному просторі України. Принаймні хоча б на рівні малих редакцій, відділень, спеціальних кореспондентів та україномовних матеріалів на своїх сторінках. Серед них: Польське агентство преси (PAP), Польське радіо для України, Державне телебачення Республіки Польща (TVP), Телевізійна група TVN, тижневик WPROST, Tygodnik Powszechny, портал wPolityce.pl, щоденна газета Rzeczpospolita, Gazeta Wyborcza, Culture.pl. Окрім того, польська меншина в Україні має два видання *Monitor Wołyński* у Луцьку та *Kurier Galicyjski* у Львові. Звичайно, що після 24 лютого 2022 року в польських ЗМІ з'явилася більше України, яка протистоїть військовій агресії РФ. Російське вторгнення стало своєрідним каталізатором для розширення присутності польських видань в українському інформаційному полі.

Щодо присутності українських медіа в інфопросторі Польщі, то тут спостерігається явний дефіцит, викликаний, імовірно, відсутністю чи слабкістю державної політики підтримки ЗМК. Разом з тим, інформаційна діяльність українських медіа в Польщі помітно сфокусована на допомозі трудовим мігрантам та біженцям інтегруватися у польське суспільство. Серед таких ЗМІ: «Наш вибір», «Наше слово», «Я в Польщі».

Висновки. Українське суспільство, навіть на тлі російської агресії, демонструє сталий орієнтир, що в коротко- або середньостроковій перспективі Україна стане членом Європейського Союзу. За результатами дослідження Центру «Нова Європа», попри війну, 55% українців вірять, що це станеться у найближчі 1-5 років. Вочевидь, цей шлях Україна подолає, зокрема, і за підтримки Польщі, президент якої – Анджей Дуда – два роки поспіль ставав лідером суспільних симпатій в Україні. В 2022 році йому довіряли 87% громадян (у 2021 році цей показник становив 52%) [32]. На сучасному етапі Києву та Варшаві вдалося вибудувати військово-політичне та економічне співробітництво на тлі довготривалого періоду відкритих та прихованих загроз безпеці обох держав [33]. Водночас, щоб змінити європейське уявлення про Україну, поглибити взаємну інтеграцію, обом країнам варто інвестувати в публічну та культурну дипломатію, а також активізувати україно-польську гуманітарну співпрацю. Тут зберігається значний потенціал, зокрема, у освітній площині на рівні середньої та вищої освіти, інтенсифікації культурного обміну, а також у питаннях формування спільного медійного простору, що можливе

після активізації розвитку україністики та полоністики як комунікативної основи взаємодії широкого загалу громадян.

Надійшла до редколегії 25.04.2023

Список використаних джерел:

1. Петрась М., Балюк В., Перепелиця Г., Даниленко С. «Стан та перспективи стратегічного партнерства Польщі та України. Погляд з Польщі та України»: Аналіт. доп. Люблін-Київ: Департамент поліграфії Вид-ва Сейму РП, 2021. 179 с.
2. Мялик С. Чи люблять українці поляків та як ставлять до переходу на латинський алфавіт? Результати соціопитування коментує Адамський. *Українське радіо*. URL: <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=100395> (дата звернення: 17.01.2023).
3. Солонина Є. Міграційна криза і «рука Кремля»: що роблять ЄС і НАТО, та що може зробити Україна? *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/migrants-kryza-bilorus-polsha-rosiya-ukrayina/31555337.html> (дата звернення: 18.01.2023).
4. SONDAŻ. Jaki jest stosunek Polaków do uchodźców z Ukrainy? *Wiadomości z Polski i ze świata*. URL: <https://wpolityce.pl/polityka/627752-sondaz-jaki-jest-stosunek-polakow-do-uchodzcow-z-ukrainy> (date of access: 22.01.2023).
5. „Nie widzę powodu, dla którego mielibyśmy powstrzymać w Polsce proces przemian”. *TVP Info*. URL: <https://www.tvp.info/28953080/prezes-pis-jaroslaw-kaczynski-w-wywiadzie-dla-tygodnika-do-rzeczy> (date of access: 24.01.2023).
6. Prezydent Duda apeluje do świata o pomoc dla Ukrainy. "Przed nami kluczowy moment tej wojny. Sytuacja robi się trudna". *Polska Agencja Prasowa SA*. URL: <https://www.pap.pl/aktualnosci/news.1523266-prezydent-duda-apeluje-do-swiate-przed-nami-kluczowy-moment-tej-wojny> (date of access: 24.01.2023).
7. Дуда назвав Україну скарбницею розвитку на десятиліття вперед. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uaarazom/3513052-duda-nazvav-ukrainu-skarbniceu-rozvitku-na-desatillitta-vpered.html> (дата звернення: 24.01.2023).
8. Назарчук І. Українсько-турецька «квартета»: взаємодія Києва та Анкари перед загрозою Москви. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayinsko-turetska-kvadrta-moskva/31686318.html> (дата звернення: 25.01.2023).
9. Куренкова О. "Маленьке НАТО" для України? Яким буде новий союз з Польщею та Британією. *Суспільне*. URL: <https://susplne.media/208511-malenke-nato-dla-ukraini-akim-bude-novij-souz-z-polseu-ta-britaniyu/> (дата звернення: 25.01.2023).
10. Двадцять загальнонаціональне опитування. Зовнішньополітичні настрої населення (14-16 січня 2023). *Соціологічна група Рейтинг*. URL: <https://ratinggroup.ua/research/ukraine/dvadcyyate-zagalnonac-onalne-opituvannya-zovn-shnopol-tichn-nastro-naselennya-14-16-s-chnya-2023.html> (дата звернення: 25.01.2023).
11. Цього дня у 1991 році відбувся референдум про незалежність України. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3625345-cogo-dna-u-1991-roci-vidbuvsya-referendum-pro-nezaleznist-ukraini.html> (дата звернення: 30.01.2023).
12. Україна і Польща. Століттями поруч, а віднині й довіку разом. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3541060-ukraina-i-polsha-stollittami-poruc-a-vidnini-i-doviku-razom.html> (дата звернення: 31.01.2023).
13. Про встановлення додаткових правових та соціальних гарантій для громадян Республіки Польща, які перебувають на території України: Закон України від 28.07.2022 р. № 2471-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2471-20#Text> (дата звернення: 31.01.2023).
14. Липовецький С. Українсько-польські взаємини: ретроспектива і майбутнє. *Український тиждень*. URL: <https://tyzhden.ua/ukrainsko-polski-vzaiemyny-retrospektiva-i-majbutnie/> (дата звернення: 31.01.2023).
15. Polska kultura oczami Ukraińców. *Centrum Mieroszewskiego*. URL: <https://mieroszewski.pl/programy/badania-opinii-publicznej/polska-kultura-oczami-ukraincow?fbclid=IwAR289F24UunNnL7GClOdcMbbHRfYpkr0JBUGLSrOonuCuLYdnbVlx6O8Y> (date of access: 03.02.2023).
16. «Серед українців існує великий попит на пізнання Польщі та польської культури»: Лукаш Адамський за результатами опитування Info Sapiens про ставлення українців до польської культури. *Info Sapiens*. URL: <https://www.sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=250> (дата звернення: 02.02.2023).
17. Статут державної установи "Український Інститут" (нова редакція 2021). *Український інститут*. URL: <https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/ukrayinskyi-institut-statut-nova-redakcziva-2021-1.pdf> (дата звернення: 03.02.2023).
18. Стратегія Українського інституту 2020-2024. *Український інститут*. URL: <https://ui.org.ua/strategy2020-2024/> (дата звернення: 03.02.2023).
19. Український інститут та найбільший джазовий журнал Польщі присвятили випуск Україні. *Український інститут*. URL: <https://ui.org.ua/news/news-music/jazz-forum-dedicated-edition-ukraine/> (дата звернення: 03.02.2023).
20. Сучасні українсько-польські відносини: погляд експертів [Текст]: зб. аналітичних матеріалів / упоряд. В. Бусленко. – Вип. 2. Луцьк: Вежа-Друк, 2017. 108 с.
21. Щокань Г. «Нарешті в кіно показали українців-інтелігентів»: у прокат вийшла історична драма «Щедрик». *Українська правда Життя*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/01/7/252214/> (дата звернення: 06.02.2023).
22. У Варшаві після прем'єри фільму «Щедрик» відмовилися від фестивалю російського кіно. *Укрінформ - актуальні новини України та світу*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3646387-u-varsavi-pisla-premeri-filmu-sedrik-vidmovilis-vid-festivalu-rosijskogo-kin.html> (дата звернення: 06.02.2023).
23. Польська культура підтримує Україну. *Culture.pl*. URL: <https://culture.pl/ua/stattia/polska-kultura-pidtrymuje-ukrainu> (дата звернення: 06.02.2023).
24. Ірина Верещук: Освіта – один з інструментів інтеграції у європейський простір. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/iryna-vereshchuk-osvita-odyn-z-instrumentiv-intehratsii-u-evropeyskiy-prostrir> (дата звернення: 06.02.2023).
25. Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року. *Державний комітет статистики України*. URL: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/> (дата звернення: 07.02.2023).
26. Błonożko E. Obcość języka ojczystego (lingwistyczna identyfikacja polaków na Ukrainie). *Studia politologica Ucraino-Polona*. 2013. No. 3. P. 100–105.
27. Майже третина українців володіє польською мовою - дослідження. *Інтерфакс-Україна*. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/770345.html> (дата звернення: 07.02.2023).
28. Польські школи в Україні також почали новий навчальний рік. *Polskie Radio dla Zagranicy*. URL: <http://archiwum.polradio.pl/5/38/Artykul/380788> (дата звернення: 08.02.2023).
29. В Українсько-польському центрі в КрНУ діятимуть курси польської мови та здійснюватимуть обмін студентами і викладачами. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-oblastei-2017-03-24-v-ukrayinsko-polskomu-czentr-v-kynu-divatimut-kursi-polskoyi-movi> (дата звернення: 08.02.2023).
30. Ще 200 тис. українських дітей очікують у польських школах з 1 вересня. *PolskieRadio.pl*. URL: <https://www.polskieradio.pl/398/7856/Artykul/2997756>. Ще-200-тис-українських-дітей-очікують-у-польських-школах-з-1-вересня (дата звернення: 08.02.2023).
31. Магда С. За нашу і вашу безпеку. *Нова Польща*. URL: <https://novapolshcha.pl/article/za-nashu-i-vashu-bezpeku/> (дата звернення: 11.02.2023).
32. Що думають українці про рух України до членства в ЄС - опитування. *Центр "Нова Європа"*. URL: <http://neweurope.org.ua/analytics/evropejska-integratsiya-voynenogo-chasu-shho-dumayut-ukrayintsi-pro-ruh-ukrayiny-do-yes/> (дата звернення: 11.02.2023).
33. Українсько-польські відносини в умовах гібридних загроз безпеці: Монографія / [В. Балюк, М. Дорошко, В. Копійка та ін.]; наук. ред. В. Балюк, М. Дорошко. – Київ: Ніка-Центр; Люблін: Видавництво УМКС, 2019. – 280 с.

V.Tarasenko, PhD Student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

PROSPECTS OF UKRAINIAN-POLISH HUMANITARIAN COOPERATION

The article aims to analyse the current state and future prospects of humanitarian cooperation between Ukraine and Poland against the background of Russia's fully-fledged aggression. The call for the formation of a unified Ukrainian-Polish cultural and informational space as a tool for countering the Russian expansionist and imperial space in the course of the cognitive warfare is emphasised. Moreover, the authors

argue that in addition to the significant intensification of cooperation between Kyiv and Warsaw in the military and political, military and technical, economic and financial domains, humanitarian cooperation between these neighboring countries will become one of the drivers of the European integration of Ukraine. The research acknowledges the increasing mutual interest in the study of languages, cultures and traditions of the Ukrainian and Polish peoples, the reinvigoration of cooperation in the educational and media fields, the development of cultural and public diplomacy.

Keywords: Ukraine, Poland, Ukrainian-Polish relations, European integration, arts and humanities, media, culture, education